

Sygnatura akt IX Gc 1418/14

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

P., dnia 24 listopada 2015 r.

Sąd Okręgowy w Poznaniu IX Wydział Gospodarczy w następującym składzie:

Przewodniczący:SSO Iwona Dziamska

Protokolant:st. sekr. sąd. Dorota Jankowiak

po rozpoznaniu w dniu 24 listopada 2015 r. w Poznaniu

na rozprawie

sprawy z powództwa (...) S.A. z siedzibą w G. – nr KRS (...)

przeciwko D. T. – nr NIP (...)

o zapłatę

1. zasądza od pozwanego na rzecz powoda kwotę 152.184,43 zł (sto pięćdziesiąt dwa tysiące sto osiemdziesiąt cztery złote czterdzieści trzy grosze) wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 19 października 2011 roku do dnia zapłaty;
2. kosztami postępowania obciąża pozwanego i w związku z tym zasądza od pozwanego na rzecz powoda kwotę 7.610 zł tytułem zwrotu opłaty sądowej od pozwu oraz kwotę 3.617 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego;
3. kosztami postępowania w postaci kosztów zastępstwa procesowego pełnomocnika pozwanego obciąża Skarb Państwa i w związku z tym przyznaje adwokatowi M. M. wynagrodzenie w wysokości 3.600 zł plus stosowna stawka podatku VAT.

SSO Iwona Dziamska

UZASADNIENIE

Pozwem z dnia 13 października 2014r. powód (...) S.A. z siedzibą w G. wniósł o zasądzenie od pozwanego D. T. zamieszkałego w S. kwoty 152,184,43 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 19 października 2011r. do dnia zapłaty oraz o zasądzenie kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

W uzasadnieniu pozwu powód wskazał, iż pozwany wynajmował lokal w centrum handlowym Galeria nad J.” w K. przy ul (...) od operatora tegoż centrum. Pozwany jednocześnie podnajmował w/w lokal K. T.. Z kolei powoda łączyła z K. T. umowa franczyzy z dnia 25 lutego 2005r., na prowadzenie sklepu w centrum handlowym Galeria nad J.”, oferującego do sprzedaży towary powoda.

W 2009r. operator w/w centrum handlowego poinformował powoda o tym, że czynsz najmu w tymże centrum, w którym prowadzony był sklep oferujący do sprzedaży towary powoda, nie został uiszczony. W reakcji na powyższe, powód, celem zapobieżenia wypowiedzenia umowy najmu przez operatora centrum, co uniemożliwiłoby dalsze prowadzenie sklepu w tymże centrum handlowym przez K. T., dokonał płatności tegoż czynszu, bezpośrednio do rąk operatora. W ramach tych płatności powód zapłacił na rzecz operatora łączną kwotę 152.184,43 zł.

Powód wskazał, iż zapłata przez niego na rzecz wspomnianego operatora centrum handlowego w/w kwoty spowodowała wygaśnięcie zobowiązania pozwanego wobec tegoż operatora, wynikającego z zawartej pomiędzy

podmiotami umowy najmu lokalu użytkowego. W związku z powyższym pozwany stał się bezpodstawnie wzbogacony względem powoda.

Postanowieniem z dnia 12 listopada 2014r. Sąd Okręgowy w Koninie w sprawie I Nc 36/14 stwierdził swoją niewłaściwość funkcjonalną i sprawę przekazał Sądowi Okręgowemu w Poznaniu – Sądowi Gospodarczemu, jako właściwemu funkcjonalnie i miejscowo do jej rozpoznania.

W odpowiedzi na pozew pozwany wniósł o oddalenie powództwa w całości i zasądzenie od powoda kosztów postępowania według norm przepisanych.

Uzasadniając swoje stanowisko pozwany przyznał, iż wynajmował lokal użytkowy w K., który następnie podnajmował K. T.. Pozwany wskazał, iż czynsz faktycznie przestał być płacony przez niego, ale nie z jego winy, lecz właśnie z winy powoda.

Pozwany zwrócił uwagę na zastosowanie przez powoda wadliwej podstawy prawnej. Jego zdaniem powinien to być art. 411 pkt 1 k.c. W ocenie pozwanego spełniający świadczenie z tytułu czynszu za pozwanego oczywiście wiedział, że nie jest do tego zobowiązany co jednoznacznie wynika z umowy franczyzy.

Pozwany zwrócił również uwagę, iż nie osiągnął żadnej korzyści, gdyż nigdy nie otrzymał od K. T. kwot za czynsz za miesiące, które opłacał powód, albowiem K. T. nie dysponowała taką kwotą, gdyż działanie powoda pozbawiło ją w całości płynności finansowej. W sytuacji, gdy K. T. przez bezprawne działanie powoda nie otrzymała wynagrodzenia, nie zapłaciła również pozwanemu, a ten nie zapłacił wynajmującemu. W ten sposób nigdy nie doszło do żadnej korzyści majątkowej.

Pozwany podniósł również zarzut przedawnienia roszczeń objętych pozwem, wskazując na dwuletni okres przedawnienia w stosunkach między przedsiębiorcami.

Postanowieniem z dnia 24 lutego 2015r. Sąd zwolnił pozwanego z kosztów sądowych oraz ustanowił dla niego adwokata z urzędu.

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

W dniu 24 maja 2001r. pozwany zawarł z (...) sp. z o.o. z siedzibą w K. umowę najmu lokalu użytkowego wraz z pomieszczeniami przynależnymi o łącznej powierzchni 100 m², położonego w centrum handlowym Galeria nad J.” w K. przy ul (...).

Ustalony w umowie minimalny czynsz najmu wynosił równowartość w złotych polskich kwoty 27 euro za 1 m² powierzchni najmu za miesiąc.

okoliczność bezsporna, a nadto **dowód** : umowa najmu lokalu użytkowego w K. z dnia 24 maja 2001r. (k.19-36).

Pozwany zawarł w dniu 15 maja 2002r. z K. T. umowę podnajmu powyższego lokalu.

okoliczność bezsporna, a nadto **dowód** : umowa podnajmu z dnia 15 maja 2002r. (k.37).

K. T. z powodem łączyła umowa franczyzy z dnia 25 lutego 2005r. i w związku z tym prowadziła w w/w lokalu sklep, sprzedający towary pod marką (...).

okoliczność bezsporna, a nadto **dowód** : umowa franczyzy z dnia 25 lutego 2005r. (k.38-51).

Pozwany zalegał z zapłatą czynszu najmu wobec operatora wspomnianego centrum handlowego.

W związku z powyższym powód zapłacił na rzecz operatora centrum handlowego zaległy czynsz pozwanego, wpłacając łącznie kwotę 152.184,43 zł. Na sumę tą składały się wpłaty w kwotach:

- 28.253,34 zł w dniu 3 kwietnia 2009r.,
- 27.979,51 zł w dniu 1 lipca 2009r.,
- 10.000 zł w dniu 20 lipca 2009r.,
- 4.319,87 zł w dniu 22 lipca 2009r.,
- 10.950,97 zł w dniu 29 lipca 2009r.,
- 10.950, 97 zł w dniu 10 sierpnia 2009r.,
- 10.950,97 zł w dniu 24 sierpnia 2009r.,
- 10.950 zł w dniu 28 sierpnia 2009r.,
- 37.828,80 zł w dniu 11 września 2009r.

okoliczność bezsporna, a nadto **dowód** : wyciągi z rachunków bankowych i potwierdzenia przelewów (k.52-61).

Pismem z dnia 13 lipca 2011r. powód zawiadzał pozwanego do próby ugodowej, dotyczącej żądania zapłaty kwoty 152.184,43 zł.

Na posiedzeniu w dniu 19 października 2011r. przed Sądem Rejonowym w Koninie w sprawie sygn. akt V GCo 63/11 nie doszło jednak do zawarcia ugody między stronami.

dowód : wniosek o zawiadanie do próby ugodowej z dnia 13 lipca 2011r. (k.62-63), protokół posiedzenia Sądu Rejonowego w Koninie z dnia 19 października 2011r. w sprawie sygn. akt V GCo 63/11 (k.64).

Sąd zważył co następuje:

W myśl art. 405 k.c. kto bez podstawy prawnej uzyskał korzyść majątkową kosztem innej osoby, obowiązany jest do wydania korzyści w naturze, a gdyby to nie było możliwe, do zwrotu jej wartości.

Bezpodstawne wzbogacenie jest szczególnym zdarzeniem prawnym, w wyniku którego bez podstawy prawnej powstaje nowa sytuacja, polegająca na wzroście wartości majątku po stronie podmiotu wzbogaconego, kosztem jednoczesnego pogorszenia sytuacji majątkowej lub osobistej osoby zubożonej. Zarówno zubożenie, jak i wzbogacenie wywołane są tą samą przyczyną („współprzyczyną”). Jednak podstawowa przesłanka bezpodstawnego wzbogacenia nie ma charakteru związku przyczynowo-skutkowego między zubożeniem a wzbogaceniem różnych podmiotów, ponieważ co prawda zubożenie i wzbogacenie następują jednocześnie na skutek tej samej przyczyny, ale jest to jedynie koincydencja między zubożeniem a wzbogaceniem, a nie związek przyczynowo-skutkowy pomiędzy nimi. Zubożenie i wzbogacenie łączy więc koincydencja (wspólna przyczyna), a nie związek przyczynowo-skutkowy pomiędzy nimi, ponieważ wzbogacenie nie jest przyczyną zubożenia, które nie jest jego skutkiem.

Nie jest zawsze konieczne wystąpienie „bezpośredniego” związku między wzbogaceniem a zubożeniem w postaci transferu wzbogacenia z majątku zubożonego do majątku wzbogaconego, ponieważ bezpodstawne wzbogacenie jest ujęte w art. 405 k.c. szeroko, a wzbogacenie ma nastąpić „kosztem” osoby zubożonego, a nie wyłącznie kosztem jego majątku (tak trafnie w wyroku SN z dnia 14 stycznia 2010 r., IV CSK 274/09, LEX nr 677778). Wzbogacenie może więc nastąpić poprzez zmianę stanu rzeczy dotyczącego osoby wzbogaconej z jednoczesnym brakiem zmiany stanu rzeczy dotyczącego osoby zubożonej, a także tylko poprzez określone zachowania osoby zubożonej, niepowodujące umniejszenia jej majątku, ale jednak wywołujące korzystną, a bezpodstawną zmianę po stronie wzbogaconego.

Wyróżnić można najpierw sześć sposobów bezpodstawnego wzbogacenia; cztery dotyczą aktywów majątku wzbogaconego, a dwa odnoszą się do pasywów. W sferze aktywów nastąpić może bezpodstawne nabycie

lub powiększenie aktywów wzbogaconego (przetworzenie, połączenie, pomieszenie), dalej umocnienie prawa wzbogaconego (uzyskanie wyższej kolejności, dłuższego terminu), następnie używanie przez wzbogaconego prawa, które mu nie przysługiwało, a na koniec skorzystanie przez wzbogaconego z usług świadczonych przez zubożonego. Bezpodstawne wzbogacenie nastąpić może także na skutek bezpodstawnego zawładnięcia informacją przeznaczoną dla innej osoby, a dającą sposobność uzyskania wzbogacenia, które przeznaczone było dla adresata tej informacji, a nie jej nieuprawnionego odbiorcy. Ta postać bezpodstawnego wzbogacenia związana jest w szczególności z bezprawnym skorzystaniem z danych zawartych w cudzym komputerze lub częścią większego systemu informatycznego. W sferze pasywów może mieć miejsce umniejszenie pasywów wzbogaconego (zwolnienie z obciążającego go długu) lub zniesienie obciążeń prawnorzeczowych. – T. K. do art.410 Kodeksu cywilnego – Lex.

Zgodnie natomiast z art. 410 § 1 i 2 k.c. przepisy artykułów poprzedzających stosuje się w szczególności do świadczenia nienależnego. Świadczenie jest nienależne, jeżeli ten, kto je spełnił, nie był w ogóle zobowiązany lub nie był zobowiązany względem osoby, której świadczył, albo jeżeli podstawa świadczenia odpadła lub zamierzony cel świadczenia nie został osiągnięty, albo jeżeli czynność prawna zobowiązująca do świadczenia była nieważna i nie stała się ważna po spełnieniu świadczenia.

Przepis art. 410 § 1 k.c. wskazuje jednoznacznie, iż instytucja nienależnego świadczenia stanowi postać bezpodstawnego wzbogacenia, jednak w praktyce ujmuje się to nieraz w sposób zbyt uogólniony, unikając ściślejszego wskazania określonych kondycji, występujących w instytucji nienależnego świadczenia (por. E. Łętowska, *Bezpodstawne...*, s. 90; tejże, *Glosa do uchwały SN z dnia 29 czerwca 2000 r., III CZP 19/00, OSP 2001, z. 3, poz. 44*). Źródłem bezpodstawnego wzbogacenia jest tutaj działanie zubożonego (*solvensa*), mające charakter spełnienia świadczenia na rzecz bezpodstawnie wzbogaconego (*accipiensa*), a zubożony czyni to w przekonaniu, że świadczenie spełniane jest w ramach istniejącego lub powstającego właśnie zobowiązania (por. także wyrok SN z dnia 21 listopada 1966 r., II PR 512/66, LEX nr 6075) – T. K. do art.410 Kodeksu cywilnego – Lex.

Z kolei stosownie do treści art. 411 k.c. nie można żądać zwrotu świadczenia:

- 1) jeżeli spełniający świadczenie wiedział, że nie był do świadczenia zobowiązany, chyba że spełnienie świadczenia nastąpiło z zastrzeżeniem zwrotu albo w celu uniknięcia przymusu lub w wykonaniu nieważnej czynności prawnej;
- 2) jeżeli spełnienie świadczenia czyni zadość zasadom współżycia społecznego;
- 3) jeżeli świadczenie zostało spełnione w celu zadośćuczynienia przedawnionemu roszczeniu;
- 4) jeżeli świadczenie zostało spełnione, zanim wierzytelność stała się wymagalna.

W niniejszej sprawie wszystkie okoliczności faktyczne, niezbędne dla jej rozstrzygnięcia pozostawały bezsporne między stronami, jak również zostały wykazane dokumentami przedłożonymi przez powoda, które nie były kwestionowane przez pozwanego, a Sąd nie znalazł podstaw, by czynić to z urzędu. Poza sporem pozostawało, że pozwany wynajmował lokal w centrum handlowym Galeria nad J.” w K. przy ul (...) i że lokal ten podnajmował K. T., która z kolei była franczyzobiorcą powoda i w lokalu tym prowadziła sklep, oferujący towary powoda. Pozwany nie zakwestionował również, że nie płacił czynszu na rzecz operatora centrum handlowego, jak również, że powód uiścił za niego ten czynsz w łącznej kwocie 152.184,43 zł. Bez znaczenia jednak dla rozstrzygnięcia niniejszej sprawy pozostawały przyczyny dla których pozwany nie płacił czynszu, w szczególności, czy było to następstwem działań powoda, czy też innych okoliczności. Istotnym pozostawało, że miał on zobowiązania, które zostały spłacone przez powoda. Sąd oceniał bowiem relacje między powodem, a pozwanym, w kontekście ewentualnego wzbogacenia pozwanego. W konsekwencji poza sporem pozostawały również relacje między powodem, a K. T., a także między K. T., a pozwanym. Sporną i kluczową kwestią pozostawało, czy pozwany w następstwie dokonania zapłaty przez powoda, stał się wzbogacony oraz przede wszystkim, czy sytuacja ta powinna być oceniana, jako bezpodstawne wzbogacenie, czy też świadczenie nienależne. W dalszej kolejności rozważyć należy podniesiony przez pozwanego zarzut przedawnienia.

Postanowieniem z dnia 24 listopada 2015r. Sąd oddalił wnioski o przeprowadzenie dowodu z zeznań świadków M. J. i K. T.. W ocenie Sądu przeprowadzenie powyższych dowodów było zbędne. Świadek M. J. miał zeznawać na okoliczności dokonania przez powoda zapłaty bezpośrednio na rzecz centrum handlowego czynszu za pozwanego. Okoliczność ta była bezsporna, a nadto potwierdzona załączonymi do pozwu dokumentami, które nie były kwestionowane przez pozwanego. Z kolei K. T. miał zeznawać na okoliczność sposobu działań powoda w latach 2008 i 2009 w związku z umową franczyzową, w tym na okoliczność sprzecznego z umową wstrzymania wynagrodzenia franczyzowego oraz na okoliczność, czy kiedykolwiek pozwany wyrażał zgodę by czynsz opłacany był przez powoda z jego pominięciem. Zagadnienie dotyczące relacji K. T. z powodem nie miało znaczenia dla oceny, czy zaistniały przesłanki do zwrotu bezpodstawnego wzbogacenia. Z kolei okoliczność braku zgody pozwanego na dokonanie zapłaty przez powoda pozostawała bezsporna.

W ocenie Sądu nie budziło wątpliwości, że zaistniało wzbogacenie pozwanego. Wprawdzie pozwany nie uzyskał bezpośrednio korzyści finansowej, albowiem powód zapłacił na rzecz osoby trzeciej, ale osiągnął w następstwie tego korzyść majątkową. Polegała ona na wygaśnięciu jego zobowiązania z tytułu czynszu najmu wobec operatora centrum handlowego, a zatem stanowiła zmniejszenie jego pasywów. Sytuacja taka oznacza zatem wzbogacenie się pozwanego, na którym nie ciążył już obowiązek zapłaty zaległego czynszu, w takim zakresie, w jakim został on już zapłacony przez powoda.

Mając na uwadze wcześniejsze rozważania oraz okoliczności niniejszej sprawy, brak jest podstaw, aby podzielić stanowisko pozwanego i uznać, iż powód spełnił nienależne świadczenia, a przez to, że spełniając je miał świadomość, że nie był do niego zobowiązany, nie ma podstaw prawnych do żądania jego zwrotu. Zdaniem Sądu zaistniałe przysporzenie powinno być oceniane jako bezpodstawne wzbogacenie, a nie jako świadczenie nienależne. Istotnym w tym rozróżnieniu pozostaje, co było źródłem wzbogacenia, bezpośrednią przyczyną powstania tego stanu. Jeżeli było nim spełnienie świadczenia, wówczas zastosowanie znajdą przepisy art. 410 i nast. k.c., a jeżeli inne zdarzenia – art. 405 i nast. k.c. Ocena powyższego aspektu nie powoduje trudności, jeżeli relacja wzbogacony – zubożony obejmuje jedynie dwa podmioty. Ocenę prawną w niniejszej sprawie zaburza jednak fakt, iż nie mamy do czynienia z dwoma podmiotami – wzbogaconym i zubożonym, ale występuje jeszcze jeden podmiot. Powód dokonał bowiem zapłaty na rzecz operatora centrum handlowego i wówczas nastąpiło przesunięcie majątkowe między powodem, a tym podmiotem. Skutkiem tego nastąpiło wygaśnięcie długu istniejącego między pozwanym, a operatorem centrum handlowego i to te zdarzenie stanowiło podstawę wzbogacenia się pozwanego. Wzbogaconym nie jest przy tym operator centrum handlowego, gdyż uzyskanie przez niego zapłaty od powoda, wiązało się z wygaśnięciem wierzytelności wobec pozwanego. W niniejszej sprawie nie zaistniała zatem bezpośrednia relacja między powodem, a pozwanym, która spowodowałaby powstanie stanu wzbogacenia. Powód nie spełnił świadczenia na rzecz pozwanego. Nie można zatem mówić o spełnieniu przez powoda świadczenia nienależnego w rozumieniu art. 410 k.c., albowiem powód spełnił wprawdzie świadczenie, ale nie na rzecz pozwanego, a na rzecz innego podmiotu i to nie samo świadczenie było podstawą wzbogacenia, ale skutek jaki ono wywołało, w postaci wygaśnięcia długu.

Reasumując powyższe rozważania wskazać należy, iż roszczenia powoda okazały się zasadne. Powód wykazał, iż spełnił świadczenie na rzecz centrum handlowego, dokonując spłaty za pozwanego zaległego czynszu. Bez znaczenia pozostawała motywacja pozwanego. Istotne znaczenia miało, że w następstwie dokonania zapłaty wygasło zobowiązanie pozwanego, a zatem pozwany stał się wzbogacony. Obowiązany jest zatem do zapłaty na rzecz powoda kwoty, odpowiadającej uzyskanemu wzbogaceniu.

Wbrew twierdzeniom pozwanego roszczenie powoda nie było również przedawnione. Brak jest szczególnego terminu przedawnienia roszczenia z bezpodstawnego wzbogacenia, a zatem w niniejszej sytuacji podlega ono ogólnemu terminowi przedawnienia dla roszczeń związanych z prowadzeniem działalności gospodarczej, wskazanemu w art. 118 k.c., a więc terminowi trzyletniemu. W niniejszej sprawie termin ten uległ jednak przerwaniu, w następstwie złożenia przez powoda wezwania do próby ugodowej. Do zawarcia ugody nie doszło jednak na posiedzeniu, które odbyło się w dniu 19 października 2011r. Oznacza to, iż od tej daty termin ten zaczął ponownie swój bieg, zgodnie z art. 124 k.c.

Pozew w niniejszej sprawie został złożony w dniu 13 października 2014r., a więc przed ponownym upływem terminu przedawnienia.

Mając powyższe na uwadze koniecznym było w oparciu o art. 405 k.c. zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda kwoty 152.184,43 zł.

O kosztach procesu Sąd orzekł w punkcie 2 wyroku obciążając nimi w całości pozwanego jako stronę przegrywającą proces. W tym zakresie Sąd oparł się na przepisach art. 98 § 1 i § 3 k.p.c. Zgodnie z ich brzmieniem strona przegrywająca sprawę jest obowiązana zwrócić przeciwnikowi na jego żądanie koszty niezbędne do celowego dochodzenia praw i celowej obrony. Do powyższych kosztów stosownie do § 3 przywołanego powyżej przepisu należą dla strony reprezentowanej przez adwokata wynagrodzenie nie wyższe niż stawki określone w odrębnych przepisach i wydatki jednego adwokata, koszty sądowe oraz koszty nakazanego przez sąd osobistego stawiennictwa strony.

Na koszty postępowania poniesione przez powoda w niniejszym procesie składały się: opłata od pozwu, koszty zastępstwa procesowego i koszty opłaty skarbowej od pełnomocnictwa w kwocie 17 zł. Wysokość kosztów zastępstwa procesowego Sąd ustalił w oparciu o treść § 6 pkt 6 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (tekst jednolity Dz. U. z 2013r. poz. 461 ze zm.).

Jednocześnie z uwagi, iż pozwanemu przyznano pomoc prawną z urzędu, a przegrał on proces, koniecznym było przyznanie od Skarbu Państwa na rzecz adwokata M. M. kosztów wynagrodzenia w kwocie 3.600 zł, powiększoną o należny podatek VAT.

SSO Iwona Dziamska